

knack

Europa

Oekraïense pacifist: ‘Dienstplichtigen worden schoppend en schreeuwend in minibuses gesleept’

© Getty

Erik Raspoet

12:08 Bijgewerkt op: 12:19

Jurii Sheliazhenko, Oekraïnes bekendste gewetensbezwaarde, werd veroordeeld tot huisarrest maar neemt de wapens niet op. Hij geeft juridisch advies aan dienstweigeraars en blijft pleiten voor geweldloos verzet tegen de Russische agressie. ‘Als ik word aangeklaagd en

veroordeeld, riskeer ik vijf jaar gevangenisstraf met inbeslagname van mijn bezittingen.’

Als 43-jarige man die niet in aanmerking komt voor enige vrijstelling valt Juri Sheliazhenko zonder discussie onder de Oekraïense dienstplichtwet. Hij kan natuurlijk onderduiken of vluchten naar het buitenland, in het spoor van de naar schatting 20.000 lotgenoten die de voorbije twee jaar het uitreisverbod voor mannen tussen 18 en 60 jaar negeerden. Maar Sheliazhenko weigert alle voor de hand liggende opties te overwegen. Oproepingsbrieven legt hij naast zich neer, en nog liever gaat hij voor zijn pacifistische overtuiging naar de gevangenis dan zich te verstoppen.

Opsluiting is hem tot dusver bespaard gebleven, maar Oekraïnes bekendste gewetensbezwaarde kreeg in augustus vorig jaar gedeeltelijk huisarrest opgelegd. Volgens een rechtbank in Kiev had de voorzitter van de Oekraïense Pacifistische Beweging zich in een pamflet bezondigd aan het rechtvaardigen van de Russische agressie en het schaden van de Oekraïense strijdkrachten. Dat de Russische invasie in het betreffende pamflet scherp werd veroordeeld, stond die beschuldiging niet in de weg.

De flamboyante Sheliazhenko, die de petjes van docent rechtstheorie, historicus, journalist en blogger combineert, werkte de Oekraïense autoriteiten al langer op de zenuwen met pleidooien voor het recht op gewetensbezwaar en het juridisch bijstaan van dienstweigeraars. Na de strafmaatregel volgden verschillende huiszoekingen met inbeslagnames van gsm's en computers. Pesterijen, volgens een petitie die verschillende Europese vredesorganisaties vorig jaar lanceerden. Sheliazhenko is onder meer bestuurslid van World Beyond War en het European Bureau for Conscientious Objection. *Knack* kon hem in Kiev bereiken voor commentaar.

Jurii Sheliashenko. © Youtube

Leeft u nog altijd onder huisarrest?

Jurii Sheliashenko: Nee, de termijn liep tot februari en werd niet verlengd. Ze beseffen dat ik toch niet zal vluchten, en hopen misschien dat ik een aanleiding zal geven om me echt te arresteren en op te sluiten. Die huisarrestmaatregel was op niets dan een voorwendsel gebaseerd. Mijn 'Vredesagenda voor Oekraïne en de wereld' kon alleen gelezen worden als een antioorlogsverklaring met duidelijke steun aan de veroordeling van de Russische agressie door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties. Maar door er een forensische exegese op los te laten, hebben ze een alibi gevonden. Als je bijvoorbeeld als algemeen principe poneert dat we de vijand niet moeten demoniseren, of dat er aan beide kanten tragische fouten werden gemaakt, dan concludeert de expert dat je twijfels zaait over de misdaden van de vijand en de Russische agressie rechtvaardigt. De zaak is overigens nog niet van de baan. Als ik word aangeklaagd en veroordeeld, riskeer ik vijf jaar gevangenisstraf met inbeslagname van mijn bezittingen. Gelukkig ben ik zelf advocaat, anders zou ik weerloos staan tegen de procedurele manipulaties en vooroordelen waar ik al mee te maken kreeg.

Welke vooroordelen?

Sheliashenko: Dat alle vredesbewegingen, zowel in het Westen als in Rusland, marionetten van Poetin zijn. Vooral mijn Russische contacten, onder meer met de Beweging van Dienstweigeraars, de antioorlogsfeministen en zelfs een persoon uit het Navalny-team, werden zo verdacht gemaakt.

Zich verstoppen in een schuilkelder tijdens een luchtalarm is geen lafheid, maar een vorm van

geweldloos verzet tegen Poetins misdadige oorlog.

Deze verschrikkelijke oorlog duurt al meer dan twee jaar. Hoe moeilijk is het dan nog te pleiten voor pacifisme, laat staan hardop te zeggen dat het legaal is om een dienstbevel te weigeren?

Sheliazhenko: Extreem moeilijk, maar ik blijf geloven dat praten altijd beter is dan doden, en dat weigeren te doden een fundamenteel recht van elke gewetensbezwaarde is. Ik zal mijn land beschermen, maar dan geweldloos. Door de waarheid te vertellen en oorlogspropaganda te weerleggen. Door de vicieuze cirkel van agressie en wraak te doorbreken. Er zijn vele manieren. Zich verstoppen in een schuilkelder tijdens een luchtalarm is geen lafheid, maar een vorm van geweldloos verzet tegen Poetins misdadige oorlog. Zelfs als je naar het buitenland gaat om te studeren, ben je niet op de vlucht maar pleeg je verzet tegen de barbarij door te kiezen voor onderwijs en beschaving. Hadden de leiders in Moskou en Kiev maar meer kennis van vreedzame conflictbeheersing, dan had deze zinloze oorlog nooit kunnen plaatsvinden.

Hebben de Oekraïners begrip voor dienstweigeraars die onderduiken of hun land ontvluchten?

Sheliazhenko: Het idee is ruim verspreid dat dienstplichtontduiking slecht is en dat alle mannen onder de wapens moeten. In de Oekraïense media en op sociale media worden dienstweigeraars voortdurend beschimpt en bedreigd – gewetensbezwaren tegen militaire dienst zijn taboe. Media publiceren gretig berichten over het oppakken van mannen die naar het buitenland probeerden te vluchten of over veroordelingen voor dienstplichtontduiking. Niemand durft mensenrechtenschendingen tijdens de mobilisatie aan te kaarten, tenzij het om zeer schandalige gevallen gaat zoals flagrante corruptie, overluidens of afranseling in het openbaar. Daar gaat een lange geschiedenis aan vooraf. Alle culturele redenen voor het principieel afwijzen van oorlog werden meermaals meedogenloos uitgeroeid in het Russische en het Sovjetrijk. Denk maar aan de ‘campagne tegen sekten’ in de jaren 1920-1930. Toen werd de tolstojaanse beweging brutaal onderdrukt.

Vrouwen aan het Oekraïense front: 'Niemand is geboren om oorlog te voeren'

Sinds de grootschalige Russische invasie hebben veel jonge vrouwen en genderneutrale personen dienst genomen in het Oekraïense leger. Met zo'n 50.000 zijn ze nu. En de oorlog heeft hen veranderd.

Op sociale media circuleren beelden van mannen die worden opgepakt en onder dwang naar een politiekantoor of kazerne gebracht. Gebeurt dat echt?

Sheliazhenko: Jammer genoeg wel. Je moet weten hoe de dienstplicht is georganiseerd. Er is een algemene plicht tot militaire registratie voor mannen vanaf 17 jaar. Om de dominantie van het leger in de samenleving te garanderen, is die registratie gekoppeld aan onderwijs en tewerkstelling. Zo kan het leger je te allen tijde oproepen om je registratie bij te werken of een medisch onderzoek te ondergaan. Als je geschikt wordt bevonden, kun je onmiddellijk dienstplichtig worden. Gevolg: als mannen een oproepingsbrief krijgen, aarzelen ze om hun registratie bij te werken uit angst voor onmiddellijke mobilisatie. Dus is het leger begonnen op straat jacht te maken op dienstplichtigen. Die worden dan schoppend en schreeuwend in minibusjes gesleept, onder luid geweeklaag en protest van hun vrouwen. De druk wordt steeds hoger opgevoerd. Een recent wetsvoorstel verplicht alle mannen hun registratie binnen 60 dagen bij te werken, zo niet kunnen hun bankrekeningen worden geblokkeerd en hun rijbewijs geschorst.

Betekent pacifist zijn dat je voorstander bent van onderhandelen met Rusland? Dus met Poetin, die er geen twijfel laat over bestaan dat hij de oorlog niet zal stoppen totdat Oekraïne ophoudt een onafhankelijk land te zijn.

Sheliazhenko: Ik pleit voor geweldloos verzet tegen de brutale en misdadige aanvalsoorlog die Poetins regime tegen Oekraïne voert. Natuurlijk moeten we praten in plaats van doden, maar het moeten eerlijke gesprekken zijn, gebaseerd op waarden zoals vrede, democratie en rechtvaardigheid. President Zelensky heeft onlangs een visie voorgesteld van een vredestop in twee stappen. In eerste

instantie zullen wereldleiders zonder Rusland samenkomen in Zwitserland om de agressie tegen Oekraïne te bespreken, en vervolgens zal Rusland de kans worden geboden om de agressie te stoppen en deel te nemen aan het verdere diplomatieke proces, dat in landen in het Zuiden plaats moet vinden.

Klinkt behoorlijk naïef.

Sheliazhenko: Op zich is het een geweldig idee om de hele wereld te betrekken bij de verzoening, maar ik denk dat we meer nodig hebben dan topontmoetingen van leiders. Het maatschappelijke middenveld in elke uithoek van de planeet moet worden betrokken bij een universeel vredes- en verzoeningsproces, niet alleen binnen en tussen samenlevingen, maar ook tussen de mens en de natuur. We hebben open geesten en een gemeenschappelijk individueel en collectief geweten nodig, onafhankelijk van manipulatieve imperialistische en nationalistische agenda's.

Gevluchte Oekraïense mannen in België: 'Ik probeer mijn vage schuldgevoelens te compenseren'

650.000 potentiële rekruten voor het Oekraïense leger verblijven in het buitenland. Nu het front onder druk staat ziet Kiev hen graag terugkeren. *Knack* sprak met Oekraïners die in ons land verblijven en stelde vast dat patriottisme vele vormen aanneemt.

Oorlog in Oekraïne: alles wat u moet weten

Gevluchte Oekraïense mannen in België: 'Ik probeer mijn vage schuldgevoelens te compenseren'

Vrouwen aan het Oekraïense front: 'Niemand is geboren om oorlog te voeren'